א) תרס את הרלשוה כו', **ב)** מוספתא פרק ב, **ג)** קדושין נד ע"ב, **ד)** סוטה מט ע"ב כ: וירושלמי שבת פרק ג הל"ג, **ה)** ב"מ קיח ע מגמות פ"ד ה,

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פרק ב משקלים הל"ח:
כו ב מיי' שם הל"ו:
כז ג מיי' פרק ט"ז מטומאת אוהלין הלכה יב:
א ד מיי' פרק ד משקלים הל"ח:
ב ה מיי' שם הל"ה:
ג ו מיי' שם הל"ו:

נוסחת הבבלי

(א) של זהב דרכמוני זהב: **(ב)** וטול מן הרלשוה כו' מחר כו' מחר ותורם כו': **(ג)** ר"מ אומר יחזור לשייריס כו': **(ד)** לידי אליהו ז"ל דכתיב אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא:

הגהות הגר"א

[א] נ"ל נתת רוח וכו':

גליון הש"ם

[ה] עי' ק"ע ועיין תוס' קדושין נד ע"ב ד"ה מועלין: **[ב]** עי' ש"ק ועי' ברמב"ם פ"ו ממעילה הל"ג ועי' בשאה"מ פ"ב משקלים הל"ו: **[ג]** עי' ירושלמי שבת מ"ט שם על הגליון:

תורה אור השלם

1. וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהַקָּרֵב אֶת הַשָּׂעִיר הַחָי:
ויקרא טז כ
2. וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלֻקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֲרָה:
ויקרא יב ח
3. וְהִזָּה עָלָיו מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
ויקרא טז יט
4. כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים: ישעיה נז טו
5. עֹקֵב עֲנָוָה יִרְאַת יְיָ עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְחַיִּים:
משלי כב ד
6. וְחֶסֶד יְיָ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים:
תהלים קג יז
7. אַז דִּבַּרְתָּ בְחָזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וַתֹּאמַר שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל גִּבּוֹר הֲרִימוֹתִי בָחוּר מֵעָם:
תהלים פט כ
8. וְנָתַתִּי רוּחִי בָכֶם וְחִיִּיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל אַדְמַתְכֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְיָ דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי נְאֻם יְיָ: יחזקאל לז יד
9. הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בוֹא יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: מלאכי ג כג

ט: קרבן בשלשה פרקים פרק שלישי שקלים העדה

הרחוקות על לבן וישלחו שקליהן: **גמ' ופריך אילו.** מי שהיו מונחים לפניו שני כריים של תבואה ותרם מאחד על חבירו מי לא פטר גם השני ח"כ ה"נ מאי נפקא להו לדבית ר"ג אם הוא תורם שלהן מי לא: **ומשני הנחת רוח הוא לה.** שיהא הקרבן קרב מממונה ראשונה ולא יהא לשייר הלשכה: **שמנו אם הקטנלות.** מטולן נעשה הכל שיריים: **אילטנלת.** בגדים וחמש חליפות שמלות מתרגמין וחמש אילטנון: **אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השניה.** אקופות הגדולות קאי שאינו נוטל מן הראשונה כל הג' קופות קטנות בפרוס הפקח אלא מכל אחת מהן נטל קופה אחת וכדפירש' בתמיתין: **שלמה שלישית.** שהוליאו כל המעות שבקופה שלישית לעורך הקרבנות:

שלמו שלשתן. שאין בקופות גדולות מעות לריכין כל ישראל לשקול ממחצי שקלים אחריס שהמעות שנשאר בלשכה ולא נכנס לתוך קופות הגדולות הוא שיריים ואינן כשרין שוב ליקח מהן קרבנות: **מועלין בשיריים.** שנשארו בלשכה שמא יטעורכו להן בסוף כשיכלה כל המעות שבתוך הקופות: **וכן היה ר"פ וכו'.** אהא דקאמר ר"מ דמועלין בשיריים שמא יטעורכו להן בסוף מייתי הא דר"פ שלריך האדם להיות זהיר חריץ שלא יבא לידי חטא: **זריזות.** הזריז במצות לעשותן כהוגן ומרחיק מעצמו כל דבר שיכול לבא ע"י לעבירה ומביא את האדם שהוא נקי בעשיותיו ומעבירות שבידו: **עהרה.** שלא עוותיו הרלשונים יתלבנו ויוטהר נשמתו: **קדושה.** קדושת הגוף והמתשבה: **לידי ענוה.** שכל מי שיש בו רוח קדושה תפך להיות יותר קדוש גם כי יפלם מעבלי לדק של שאר בני אדם ושאין דרכיו מעוברים כל הלורך וחה הוא עיקר ענוה שמכיר פחיתת ערכו: **לידי יראת חטא.** שאל יאמר אני אלך בשוק של זונות ולא אחטא וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה שכיון שהוא עניו ויאמר שהוא שפל אנשים יהיה ירא חטא: **לידי חסידות.** והיינו שיעשה דברים שהם לפנים משורת הדין כדי שלא יבא לידי שום חטא: **לידי רוח הקודש.** שכיון שהוא עושה לפנים משורת הדין עושין עמו מן השמים דברים שהן חוץ מהטבע ומודיעין לו רזי התורה: **לידי תחיית המתים.** שע"י שישרה רוח קדושה על עלמות יחיו וכמפורש ביחזקאל: **לידי אליהו.** שקודם התחיה האחרונה יבא אליהו: **וכלה מכפר את הקדש.** ולשון וכלה משמע זריזות מלשון כלוי ומשמע זריזות דהיינו זריזות וכתיב קבא אחרינא וכפר בעדו ובעד העם הוא הכפרה הכוללת לכולם אלמא ע"י זריזות בא הקיבה הגמורה: **וכפר עליה הכהן וטהרה.** מן השבועה שנשבעה כשברעה לילד ואף שבוגגת היא לריכה עהרה: **וטהרו וקידשו.** לבתר עהרה אתיא קדושה: **כי כה אמר רם ונשא.** מדכתיב מרום וקדוש אשכון דהיינו שעם היותו מרום ישכון עם הקדוש והדר קאמר ואשכון את דכא ושפל רוח שהוא הענוי ומשמע דמקדושה יבוא האיש להיות ענוי ולכסי קאמר שיהיה ה' עם הקדוש ויהיה עם דכא ושפל רוח: **כ"ג דכתיב עקב ענוה.** בעבור ובשכר ענוה יבא לידי יראת ה': **אז דברת.** אין הקב"ה מדבר בחזון אלא לחסידיו: **רוה"ק מביא לידי תחיית המתים.** דכתיב ונתתי רוחי והוה רוה"ק ומייתם אח"כ: **כ"ג לידי אליהו זכור לטוב כתיב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא תנא בשם ר"מ (אומר) כל מי שקבוע בארץ ישראל ומדבר בלשון הקודש ואוכל פירותיו בטהרה וקורא ק"ש בבוקר ובערב יהא מבושר שבן עולם הבא הוא:**

הדרן עלך פרק בשלשה פרקים

הלכה א מתני' התרומה מה היו עושין בה [ד]לוקחין בה תמידין ומוספין **ונסכיהם העומר ושתי לחם ולחם הפנים וכל קרבנו הציבור** [ה]**שומרים** ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה רבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם [ו]אמרו לו אף אתה אומר שאין באין אלא משל

מדינות הרחוקות: **גמ'** של בית ר"ג וכו' אילו היו שני כריים ותרם מאחד מהן על חבירו שמא לא פטר חבירו [א]הנחת רוח היא להם שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחלה. [ב]תני שמט את הקטבליאות נעשו כולן שריים תני[ג] שלישית היא היתה עשירה שבכולן שהיו בה (איצטלי) אסטריאות (א) של זהוב ודרכונות של זהוב תני [ד]תרם את הראשון' לשם ארץ ישראל ולשם כל ישראל והשלישית לשם כרכים המוקפים ולשם כל ישראל והשלישית לשם בבל ומדי ולשם מדינות הרחוקות ולשם כ"ו תני [ב]נטל מן הראשונה אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השניה נטל מן השניה אע"פ שיש בשניה נוטל מן השלישית שלמה שלישית חוזר לשניה שלמה שניה חוזר לראשונה שלמו שלשתן [ג] חוזר ושוקל (ג)ר"מ[ד] אומר [ה]חוזר לשיריים שהיה ר"מ אומר [ו] מועלים בשיריים שמא יצטרכו להן בסוף וכן [ז] היה רבי פנחס בן יאיר אומר [ח] זריזות מביאה לידי נקיות [ט]נקיות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי רוח הקודש רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים תה"מ מביאה לידי אליהו זכור לטוב. זריזות מביאה לידי נקיות דכתיב [1]וכלה מכפר נקיות מביאה לידי טהרה דכתיב [2]וכפר עליה הכהן וטהרה טהרה מביאה לידי קדושה דכתיב [3]וטהרו וקדשו קדושה מביאה לידי ענוה דכתיב [4]כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח ענוה מביאה לידי יראת חטא דכתיב [5]עקב ענוה יראת ה' יראת חטא מביאה לידי חסידות דכתיב [6]וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו חסידות מביאה לידי רוח הקדש דכתיב [7]אז דברת בחזון לחסידיך רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים דכתיב [8]ונתתי רוחי בכם וחייתם תחיית המתים מביאה (ד)לידי אליהו זכור לטוב דכתיב [9]הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא תנא בשם ר"מ (אומר) כל מי שקבוע בארץ ישראל ומדבר בלשון הקודש ואוכל פירותיו בטהרה וקורא ק"ש בבוקר ובערב יהא מבושר שבן עולם הבא הוא:

הדרן עלך פרק בשלשה פרקים

הלכה א מתני' התרומה מה היו עושין בה

לוקחין בה תמידין ומוספין ונסכיהם העומר ושתי לחם ולחם הפנים וכל קרבנו הציבור ה"שומרים ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה רבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם ו"אמרו לו אף אתה אומר שאין באין אלא משל

ריבב"ן

עשירה שבכולן שהיו בה דרכונות של זהב סתמא כר' יהודה דאמר לעיל בפ"ב אף לשקלים אין להם קצבה. ירושלמי נטל את הראשונה אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השניה נטל מן השניה אע"פ שיש בשניה נוטל מן השלישית שלמה שלישית חוזר לשניה שלמה שניה חוזר לראשונה שלמו שלשתן מוזר ושוקל ר' מאיר אומר מוזר לשיריים פי' לוקחין תמידין מכסף הנשאר בלשכה לאחר שתרם בקופות ור' מאיר לטעמיה דאמר מועלין לשיריים שמא יטעורכו להם בסוף:

משנה א התרומה. שנתרמה בקופות: **שומרי ספיחים בשביעית.** לפי שכל השדות היו מופקרין בשביעית ביהודה היו שומרים במקום אחד הספיחין להביא מהן העומר ושתי הלחם ולא היו מביאין לכתחלה אלא ביהודה משום דכתיב כרמל ואם הי' מביאין מרחוק היה הרוח מביאו ולא היה כרמל ואם לא מצא מן הקרוב ודוקא מצא"י דס"ל להאי תנא אין עומר ושתי הלחם באין מחוץ לארץ ולא כר' יוסי בר יהודה דאמר במנחות בפרק כל קרבנות (דף פד) עומר בא מחוץ לארץ מאי טעמא דמאן דאמר אינה באה מחוץ לארץ דכתיב ממושבותיכם ולא ממו"ל ור' יוסי בר יהודה האי ממושבותיכם דריש ליה בכל מקום שאתם יושבים לחדש ונהג בחו"ל. ועוד אמרינן בפרק כל קרבנות רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא תנן שומרי ספיחים עוטלין שכרן מתרומת הלשכה אלמא עומר בא מהן בשביעית והכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לאכלה ולא לשריפה וקומץ העומר תמיהו אמר ליה רחמנא אמר לדורותיכם ואת אמרת

תקלין חדתין

הרחוקות. שלא היו מביאין אלא בפ' הג': **גמ' אילו היו שני כרי כו' שמא לא פטר אח חבירו.** בתמיה והכי נמי למה לנים ר"ג לחדר שיכול דמיהו לקופה כיון שיתרמו גם על שלהם: ומשני **נחת רוח כו' התלה.** זריזות מלוה שיהא משלהן ובתחלה ולא ישאר בשיריים: **תני.** מוספתא פ"ב דשקלים: **שמט הקטבלאות נעשרכו השיריים.** והתם תני דמ"מ לא יעבדו בשל אשתקד: **אלטליס של זהב ודרכונות כו'.** שהיו מציאין ממדינות רחוקות והיו מלרפין על דרכונות כדלעיל רפ"ב: **נוטל מן הראשונה.** מפרש שבג' הקופות שתורם היה כתוב עליהן אב"ג מפני זה וכ"ה בתוספתא בהדיא ובפרקין לעיל למה היה כתוב עליהן כו' ותחלה נוטל מראשונה בראשון להסתפק ממנה תחלה. אבל אינו מריקה לגמרי אלריך לספק מכל הג' לאסמכוה אקרא לקמן מוהעמדנו עלינו לתת שלישית השקל. ואם היה מסתפק מהראשונה מכל וכל לא יבוא קודם עלרת לספק מהשלישית: **שלמה שלישית.** משום הכי הלריכו לגמול השלישית קודם לשניה דבכך לא יטעו לספק מקופה ראשונה מכל וכל קודם לשניה: **שוקל.** מקלין חדתין והיינו היכא דהיו קרבנות מרובים והוליאו כל הג' קודם הפרק הב' ולא ר"ל ליקח מהשיריים שאין דינם כשקלים: **מועלין בשיריים.** ודינן כשקלים: **וכן היה ר"פ ב"י אומר זריזות.** אחידי דאמרי בג' פרקים ושלריך להיות נקי מהבריות כמו מידי שמים ושלריך להיות זריז כמו של בית ר"ג

שיהיה שלהם תחילה מפרש לטולנו מדות דרפב"י: **זריזות מביאה לידי נקיות.** זריזות הוא היפוך העצלות וע"י שתחוו במדת הזריזות מביאתו לידי נקיות הן בכה"ג דנקיים מבריות דאתיריהן בשמעתין כשרואין זריזותו בדבר בשלימות לא יתחדוהו. והן בידי שמים. כשהוא זריז במלוה המלוה מוזרזת ומלובנת מזבובי מות וכן אמרו ת"ח שעבר עבירה כו' ואלו עשה תשובה מיכן. והוא ע"י זריזותו נקי מחטא: **נקיות מביאה לידי טהרה.** טהרת הגוף בטבילה לריך שיהא נקי משום לכלוך חליצה ובלא זה אינו טהור. וכן ע"י נקיות הגוף מלבד חטא בא לטהרת הנשמה שאינה טהורה רק בכלי נקי כמו נפש נקי ולדיק: **טהרה מביאה לידי קדושה.** כמו בחלילת קדשים וחולין שנעשו על טהרת הקדש וליכנס לקדש הכל על ידי טהרה וכל הנכנסין לעזרה לריכין טבילה. אי נמי כדאמרינן בברכות (כב ב) גדר גדול גדרו בה מעשה בא' שחבע לדבר עבירה א"ל יש לך מ' שלה שאתה טובל פירש ואמרו כ"מ שנאמר בו קדושה הוא פרישת מן העבירות כמ"ש קדושים תהיו. וזהו טהרה מביאה לידי קדושה: **קדושה מביאה לידי ענוה.** ע"י שהולך ומתקדש בדרכי הקדושה כקדושים העומדים לפני ה' תמיד מבין גדולות הש"ית וכב עוראותיו ועשה שפל ונבזה בעיניו ממה שאינו יכול לעבדו ית"ש כדבעי לתיעבד לפני ממ"ה הקדוש ב"ה וכן קדושה ע"י פרישתו מהנשים דאמרו שחלניות הן בעלי גאוה ועי"ז בא לידי ענוה: **ענוה מביאה לידי יראת חטא.** ע"י ענוותנותו שהוא נזהר בעיניו נמאס מתיירא וחרד שנזהר ושפל כמותו יחטא לפני קדוש ונורא ולכל שהוא נמוך ושפל בעיניו מתרומה כבוד שמים בעיניו ויודע כמה החטא פוגם בכל העולמות. ודוד מלך ישראל ע"י שהיה עניו גדול כמ"ש ואנכי תולעת ולא איש אמר שאמרה דרכי מחטוא וכן אם ס"ו נכשל באיזה דבר חרד וירא מהחטא וחטאתו לנגד עיניו תמיד: **ויראת חטא מביאה לידי חסידות.** חסידות הוא דרגא עילאה לפנים משורת הדין כמ"ש בגמרא ולאו משנא חסידים כו' ואמרו כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת ואמרו ולא ע"ה חסיד וע"י יראת חטא שהוא אולר החכמה בא לעשות לפנים משורת הדין וכן ע"י שהוא ירא חטא עושה גדרים כדאמרינן לך אמרי' נזירא סחור סחור והוא לפנים משורת הדין ועיקר החסידות שלא יתביים מבני אדם במילי דשמיא כמ"ש ברים ברכות ע"פ שאמרה נפשי כי חסיד אני לא חסיד אני לא כו' ולא בושתי כו' ולא כשעולה במדרגה עליונה לעשות כל מה שמוטל עליו ומה שביכלתו להשיג אז על השאר ה' בעזרו ויעבדה עליו רוח ממרום וזוכה לרוח הקודש ואמרו בירושלמי שלהי סוכה שאמתת בית השואבה שהיו שופכין רוה"ק ושם היו חסידים ואנשי מעשה וחוה ע"י שנשתתים במעשיהם ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה כמו שהיה בדוד וז"ש אז דברת בחזון וגו' וזהו חסידות מביאה לידי רוה"ק: **ורוה"ק לידי תחיית המתים.** כי על ידי שיזכו הרוחות ויערה עליהם רוח ממרום רוח קדושה וטהרה אז יעוררו לרוחות המתים שיתנם ה' בהם ויחיו כמ"ש ונתתי רוחי בכם וחייתם. ואמרו בפרק ו' דסנהדרין עתידים לדיקים שיחיו את המתים כו': **דכתיב ולכה מכפר.** שמיך להו בקרלאי ודרשו בזבחים (מ') אם כלה כפר וכלה הוא זריזות. כפר נקיות כמו לכפורי דיה בההוא גברא. והוא נקיות מחטא: **וכפר עליה וטהרה.** נקיות וטהרה: **כי כה אמר וגו' וקדוש שמו.** ואת דכא ושפל רוח. שע"י הכנעתו לקדושת שמו בא לשפלות כנ"ל: **לידי אליהו ז"ל דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליה לפני בוא יום הגדול וגו'.** והוא אחר התחיה יום הדין הגדול וקודם ליום הגדול ישלחהו להשיב לב אבות על בנים גו': **כל מי שקבוע בארץ ישראל.** נגד תיקון שלימת הגוף והוא נגד יסוד הטבר כי עפר אתה וקשור לשינת אה"ק מוקף בקדושת הארץ תמיד וההולך ד"א עליה זוכה לעוה"ב ומוחלין לו עוונותיו כמ"ש העם היושב עליה נשוא עון וכמ"ש בשלהי כתובות: **ומדבר בלשון הקודש.** תיקון שלימות הרוח שממנו יסוד הדיבור ולשון הקדש פנימיות קדושה יש בו: **פירותיו בטהרה.** נגד נפש הצומחת: **ק"ש בבקר ובערב.** נגד תיקון הנשמה שהיא מתאוון לאורייתא ואתו"ל כל הקורא ק"ש בבקר ובערב וגו' וגם דק"ש מוקר ומייחד נשמתו ומתקנה בקבלת עמ"ש. ונתקנו כל ד' חלקי האדם גוף ונר"ן נגד לדא"ס ואמר"ש. יהא מבושר שבן עולם הבא הוא. על ידי תיקון שלמותו הוא בן עולם הבא: הדרן עלך **פרק** שלישי

הלכה א התרומה מה היו עושין כו'. כל מה שתרמו מהלשכה: **ספיחין.** העולין מאליהן ממה שנאבדו בקליר ונתנו שכר לשומר שימנע רגלי בהמות משם שנלרכים לעומר וב' הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ ולפי שלורך קרבן הוא וקרבן דמי לכן נתנו שכרן מתרומת הלשכה: **שומר חנם.** ואף שקנה אותם מן הספקר כשאמרן חנם שכר דקרבן יחיד משתנה לשל צבור: **אף אתה אומר כו'.** כלומר א"א מודה דבאין משל צבור ובכה"ג דשאמרן חנם זכה בהם ממנה שאינם באים משל צבור דס"ל דאין קרבן יחיד משתנה לשל צבור ואם שאמרן חנם וזכה בהם ממנה שאינן באין משל צבור ולשיטתם השיבו דסברי

משנת אליהו

פני שלשים היפה עשירה שבכולן שהיה בה אלטליס של זהב ודרכונות של זהב. וקשיא דהא בריש פ"ב מסיק דאף מרגליות אסור לגרף משקלים שמא תיזל המרגליות וממנה הקדש מפסיד ואיך אמר אלטלי של זהב שהוא שוה כסף וא"ל שהביאו לכבוד שהיו הדרכונות של זהב כרומים בהם לשמירה מדלרכם הרחוקה:

הדרן עלך פרק שלישי